सेंट थॉमस स्कूल, साहिबाबाद

वार्षिक अभ्यास पत्र (2023-2024)

कक्षा - सातवीं

विषय- संस्कृत

प्रश्न-1. निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के उत्तर लिखिए - 5

भारतस्य उत्तरस्यां दिशायाम् महोन्नतः पर्वतराजः हिमालयः अस्ति| सः उत्तरदिशायां प्रहरी इव भारतं रक्षति| हिमालयः भारतदेशस्य समृद्धिः अस्ति| अस्मात् पर्वतात् अनेकाः नद्यः निस्सरन्ति| देशस्य विशालं भूभागं च सिञ्चन्ति|

(क) एक पदेन उत्तरत -

1. भारतस्य उत्तरदिशायां कः पर्वतः अस्ति ?

2. कः भारतदेशस्य समृद्धिः अस्ति ?

(ख) पूर्ण वाक्येन उत्तरत -

1. पर्वतात् काः निस्सरन्ति ?

(ग) प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चिनुत -

1. 'नद्यः' अस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(क) भूभागं (ख) च (ग) निस्सरन्ति (घ) विशालं

2. 'महोन्नतः' अस्य किं विशेष्यपदम् अत्र प्रयुक्तम्?

(क) अस्ति (ख) हिमालयः (ग) पर्वतराजः (घ) भारतस्य

प्रश्न-2. प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत - 8

(क) दर्शनाया: पुत्री कति वर्षीया आसीत् ?

(ख) गजः केन शाखाम् अत्रोटयत् ?

(ग) काष्ठकूटः चटकां कस्याः समीपम् अनयत् ?

(घ) शून्यस्य प्रतिपादनं कः अकरोत् ?

(ङ) दर्शनाया: पुत्री कथं नृत्यति ?

(च) कस्याः भाषायाः काव्यसौन्दर्यम् अनुपमम्?

(छ) अष्टवर्षदेशीया दर्शनाया: पुत्री किं समर्थाऽसीत् ?

(ज) मक्षिकायाः मित्रं कः आसीत् ?

प्रश्न-3. पूर्णवाक्येन उत्तरत - 8

(क) अद्यत्वे छात्रा: विद्यालये किं किं नि:शुल्कं प्राप्नुवन्ति ?

(ख) सेतोः निर्माणाय कर्मकराः प्रस्तराणि कुतः आनयन्ति ?

(ग) मेघनादः मक्षिकां किम् अवदत् ?

(घ) चटका कुत्र प्रतिवसति ?

प्रश्न-4. दिए गए शब्दों के अर्थ लिखिए - 5

जिज्ञासा , ददति , मता, निधिः , धृतिः , पोषकं , तृषार्तः , दुर्जयः , समवायः , निमील्य

प्रश्न-5. रेखांकितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत - 3

(क) जनाः सर्वकाराय देशस्य विकासार्थं धनं ददति।

(ख) मक्षिकायाः मित्रं मण्डूकः आसीत्।

(ग) कालेन चटकायाः सन्ततिः जाता।

(घ) काष्ठकूटः चञ्चवा गजस्य नयने स्फोटयिष्यति।

(ङ) संस्कृतमेव सङ्गणकस्य कृते सर्वोत्तमा भाषा।

(च) शल्यक्रियायाः वर्णनं संस्कृतसाहित्ये अस्ति।

प्रश्न-6. कोष्ठकेभ्यः समुचितपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - 3

(क) .... नमः। (हरिं/हरये)

(ख) .... पारितः कृषिक्षेत्राणि सन्ति। (ग्रामस्य/ग्रामम्)

(ग) .... नमः। (अम्बायाः/अम्बायै)

(घ) .... उपरि अभिनेता अभिनयं करोति। (मञ्चस्य/मञ्चम्)

(ङ) .... उभयतः पत्रौ स्तः। (पितरम्/पितुः)

(च) .... परितः गोचारणभूमिः। (ग्राम)

प्रश्न-7(क) समानार्थक पदम् लिखत - 4

उल्लासेन	....	अवरुद्धः	....
परिवारस्य	....	कुटुम्बकम्	....
अध्ययनस्य	....	अन्यस्य	....
कष्टम्	....	समृद्धम्	....

(ख) विलोम पदम् लिखत - 4

क्रेतुम्	....	शत्रुतायाः	....
श्वः	....	मानवाः	....
समीपस्थम्	....	उदारचरितानाम्	....
पृच्छति	....	सुखिनः	....

प्रश्न-8(क) यथायोग्यं संयोज्य लिखत- 2

चिकित्साशास्त्रे	अभ्युदयाय प्रेरयन्ति |
शून्यस्य आविष्कर्ता	ज्ञानविज्ञानपोषकम् |
सूक्तयः	चरकसुश्रुतयोः योगदानम् |
संस्कृतम्	आर्यभट्टः |

(ख) अधोलिखितपदानां वचनम् लिखत - 2

देशान् , प्रीत्यैः , ज्ञानविज्ञानयोः , कुटुम्बकम्

(ग) सन्धि विच्छेदम् कुरुत - 2

विद्यालयः , गृहम् प्रति , ममापि , तथैव

प्रश्न-9. निर्देशानुसार लिखत -

(क) 'रमा' और 'मुनि' शब्द रूप लिखो | 5

(ख) 'गम्' धातु रूप लिखो | 5

(ग) 20 से 50 तक की संख्याओं को संस्कृत में लिखो | 4

(घ) उपसर्ग धातु प्रत्यय के योग से शब्द निर्माण करो - 3

1 . लिख + क्त्वा = ... 2 . हस् + क्त्वा = ...

3 . वद् + तुमुन् = ...

(ङ) निम्नलिखित अव्यय शब्दों के अर्थ लिखिए 3

1. कदा 2. च 3. यत्र 4. नीचैः 5. अद्यत्वे 6. उच्चैः

प्रश्न-10. मञ्जूषायां प्रदत्त शब्द सहायतया अधोलिखित संवादानां रिक्तस्थानानि पूरयत - 5

भ्राता - (हर्षेण सहितम्) भगिनि! भगिनि!

भगिनी - किम् किम् ? किमर्थम् अति (i) .... असि ?

भ्राता - श्वः अहम् मुगल-उपवनम् गमिष्यामि |

भगिनी - केन सहः ?

भ्राता - विद्यालयस्य छात्रैः (ii) .... च सह |

भगिनी - वाह! वसंतकाले तु मुगल-उपवनम् (iii) .... अवर्णनीया |

भ्राता - आम् | मम अध्यापिकया अपि एतत् (iv) .... |

भगिनी - त्वं श्वः कतिवादने (v) .... ?

भ्राता - प्रातः नववादने |

(शोभा , प्रसन्नः , अध्यापिकया , गमिष्यसि , कथितम्)

प्रश्न-11. प्रातः भ्रमणं स्वास्थ्याय आवश्यकम् इति विषयं अदिकृत्य मित्रं प्रति लिखितं पत्रम् मञ्जूषायां दत्तैः शब्दैः पूरयित्वा पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत - 5

अशोकनगरं

कानपुरतः

प्रियमित्र सलिल !

सप्रेम नमोनमः |

अत्र कुशलम् तत्र (i) ---------| त्वया (ii) ---------- यत् त्वं (iii) --------- जातः| एतद् तु न शोभनीयम्| आलस्यस्य त्यागः तु अनिवार्यः| एतदर्थं प्रातः (iv) -------- आवश्यकम्| प्रातः भ्रमणेन जनः सक्रियः भवति| भवान् मम एतं (v) ---------- मनसि अवधार्य भ्रमणाय गमिष्यति इति मे आशा| मातृपितृभ्यां मम प्रणामः |

(आलस्ययुक्तः , भ्रमणम् , परामर्शम् , अस्तु , लिखितम्)

प्रश्न-12. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः सहायतया च संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखत - 5
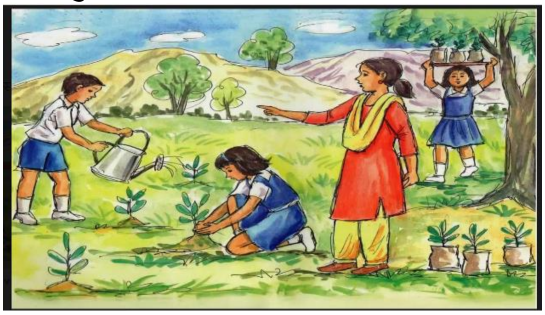
मन्जुषा -(छात्राः, वनस्य, महिला, रोपयन्ति, पर्वताः,पादपान्,आकाशे,सिञ्चति,मेघाः, दृश्यन्ते)